

مروری بر مبارزات کارگران ایران

سال ۱۳۸۰

یوسف آبخون - سهراب یکتا

ارابه روز شمار مبارزات کارگری، با جزییاتی که در گردآوری این روز شمار امکان پذیر بوده و به ضمیمه این گزارش آمده، به خوانندگان امکان می دهد که خود به طور مستقل به بررسی تحولات جنبش کارگری ایران در سال گذشته بپردازند.

براساس آمار گردآوری شده، تعداد حرکتهای کارگری در سال ۱۳۸۰، ۳۰۶ حرکت بوده که در مقایسه با سالهای گذشته گسترش چشم گیری را نشان می دهد. علت این گسترش، همان طور که روز شمار حرکتهای کارگری نیز نشان می دهد پیوستن سایر بخش های کارگران و مزد و حقوق بگیران مانند معلمان و پرستاران به مبارزات کارگری در سال گذشته است. پیوستن این بخش ها و به ویژه معلمان و پرستاران به مبارزات کارگری نه تنها از نظر کمی بلکه از نظر کیفی نیز به گسترش ابعاد و دامنه جنبش کارگری یاری رسانده است. باید گفت که این آمار، مانند سالهای گذشته، محدود به حرکتهای کارگران در واحدهای صنعتی بزرگ و هم چنین حرکتهای بزرگی است که در این واحدها صورت گرفته و در مطبوعات و رسانه های داخلی، که آمار ما نیز اساساً از این طریق گردآوری شده، منعکس شده اند. بنابراین در این آمار، اطلاعات مربوط به حرکتهای احتمالی کارگری در کارگاه ها و واحدهای کوچک تولیدی و خدماتی، که بخش اعظم طبقه کارگر کشور ما در این واحدها مشغول به کارند و مبارزات آنها نیز در جایی منعکس نمی شوند، نیامده است. این کمبودی است که با وجود آن نمی توان از ارزیابی واقعی و همه جانبه از جنبش کارگری و مبارزات کل طبقه کارگر ایران سخن گفت. در حالی که می دانیم که در این کشور ۹۶ درصد از کل کارگاه ها را کارگاه هایی با ۱۰ کارگر و کم تر، یعنی کارگاه های کوچک تشکیل می دهند.

خواست ها - اولین و مهم ترین خواست اعتراضات کارگری در سال ۸۰ را، همانند دو سه سال گذشته، خواست پرداخت حقوق و مزایای عقب افتاده (با ۱۷۸ مورد) تشکیل می داد. حقوق و مزایایی که از یک ماه و گاه تا دو سال تمام پرداخت نشده بودند.

پس از خواست پرداخت دستمزدهای عقب افتاده، اعتراض به اخراج ها و خواست حفظ اشتغال و تأمین امنیت شغلی مهم ترین انگیزش کارگران برای دست زدن به اقدام بوده است. همان گونه که از جدول شماره ۲ پیداست، خواست بازگشت به کار، امنیت شغلی و ادامه کاری کارخانه، در مجموع ۸۴ مورد از خواست های کارگران را تشکیل می دهند.

سومین خواست کارگری در سال ۸۰، افزایش دستمزدها بود. خواستی که در سال های ۷۸ و ۷۹ به دلیل تشدید بحران و رکود تولید و اخراج های دسته جمعی کارگران در پی تعطیلی کارخانه ها و به زیر سؤال رفتن اصل اشتغال برای کارگران کارخانه های بزرگ، جایی برای طرح آن باقی نمانده و به همین دلیل کم تر در مبارزات کارگری مطرح شده بود. اما با پیوستن معلمان و پرستاران به مبارزات کارگری در سال ۸۰، که اساساً با خواست افزایش دستمزدها و با حرکاتی متعدد وارد صحنه شده بودند، وزن این خواست (با ۳۹ مورد) در مجموع خواست های کارگری بالا می رود.

بعد از این خواست ها، اعتراض به خصوصی سازی (۱۱ مورد) اجرای طرح طبقه بندی مشاغل (۸ مورد)، اعتراض به تصویب قانون بازسازی و نوسازی صنایع نساجی (۸ مورد) این قانون به بهانه بازسازی و نوسازی صنایع ورشکسته ی نساجی، ولی در واقع برای بازکردن دست کارفرماها برای اخراج کارگران به اصطلاح مازاد، در نیمه ی سال گذشته از تصویب مجلس شورای اسلامی گذشت. با این قانون، نقشی که شوراهای اسلامی کارخانه ها در این رابطه بازی می کردند هر چه بیش تر محدودتر شد. اجرای قانون بازنشستگی بیش از موعد برای مشاغل سخت (۴ مورد)، خواست استخدام رسمی (۴ مورد)، اعتراض به واگذاری بیمارستان های تأمین اجتماعی به وزارت بهداشت (۳ مورد) و خواست پرداخت بیمه بی کاری (۲ مورد) در مبارزات کارگری مطرح شدند.

در رده بندی خواست های کارگری باید گفت که این رده بندی براساس تعداد طرح این

خواست ها در مبارزات کارگری تنظیم شده و باید به این نکته ها توجه داشت که اولاً، خواست افزایش دستمزدها مواردی در رابطه با افزایش مزایا نیز بوده و آن ها نیز با خواست افزایش دستمزدها دسته بندی شده اند. ثانیاً، این که خواست هایی هم چون به بود شرایط کار و یا کاهش ساعات کار در مقایسه با سال های گذشته کم تر مطرح شده و یا اصلاً مطرح نشده اند، خود شاخصی است برای تشدید وخامت اوضاع کار کارگران، و ثالثاً، این که به جز خواست هایی که در بالا اشاره شد، خواست های جزئی دیگری نیز در مبارزات کارگری مطرح شده اند که (با ۴۶ مورد) در رده متفرقه دسته بندی شده اند، و این که خواست حق ایجاد تشکل که در مبارزات معلمان مطرح شد بود از آنجا که خصلت عمومی نداشت و علی رغم اهمیت آن در رده متفرقه آمده است.

اشکال عمده حرکتهای کارگری در سال ۸۰

نمودار اشکال عمده ی حرکتهای کارگری در سال ۸۰ براساس آمارهایی که گردآوری شده، تفاوت اساسی با نمودار چند سال گذشته نشان نمی دهد، و همانا بیان گر غلبه حرکتهای فرا کارخانه ای نسبت به اشکال شناخته شده مبارزات کارگری (اعتصاب، تحصن و کم کاری) در محیط کار است. بر این

جدول شماره (۱)			
فراوانی عمده ترین خواست های کارگری در سال ۸۰ بر حسب تعداد و درصد			
شماره	خواست ها	تعداد	درصد
۱	پرداخت دست مزد و مزایای عقب افتاده	۱۷۸	۴۵/۸
۲	افزایش دست مزد و مزایا	۳۹	۱۰
۳	بازگشت به کار (اعتراض به اخراج ها)	۳۷	۹/۵
۴	ادامه کاری کارخانه	۳۶	۹/۳
۵	امنیت شغلی	۱۱	۲/۸
۶	(اعتراض به خصوصی سازی)	۱۱	۲/۸
۷	اجرای طرح طبقه بندی مشاغل	۹	۲/۳
۸	(اعتراض به قانون بازسازی و نوسازی صنایع نساجی)	۸	۲/۱
۹	اجرای قانون بازنشستگی پیش از موعد برای مشاغل سخت	۴	۱
۱۰	استخدام رسمی	۴	۱
۱۱	(اعتراض به واگذاری بیمارستان های تأمین اجتماعی به وزارت بهداشت)	۳	۰/۸
۱۲	پرداخت بیمه ی بی کاری	۳	۰/۸
۱۳	متفرقه	۴۶	۱۱/۸
	جمع	۳۸۹	۱۰۰

منبع: روز شمار حرکتهای کارگری در سال ۱۳۸۰ (هفتمین شماره)

اساس بیشترین شکل حرکت‌های کارگری، گردهم‌آیی و تجمع در برابر واحدهای کار، اداره‌ها و نهادهای دولتی و غیره (با ۱۱۳ مورد) بوده است. برای ارایه تصویر دقیق‌تری از اشکال حرکت‌های کارگری، اشکالی که می‌توان آنها را نهایتاً از یک جنس دانست، از هم تفکیک شده‌اند. نکته‌ی دیگری که در پیوند با اشکال اعتراض کارگری باید بر آن تأکید نمود، تظاهرات و تجمع‌های مختلف کارگری در برابر مجلس شورای اسلامی است. این شکل گرچه در سال‌های گذشته نیز وجود داشت، ولی نسبت آن در مقایسه با سال‌های اخیر بی‌سابقه است. بنابراین می‌توان گفت که ۱۸۹ مورد از مجموع ۳۱۹ اقدام اعتراضی معین را، حرکت‌های فراکارخانه‌ای تشکیل می‌دادند.

اعتصاب در سال ۸۰، سومین شکل از مبارزات کارگری را (با ۴۴ مورد) تشکیل می‌داد. بالا رفتن تعداد اعتصاب‌ها در مجموع اشکال مبارزات کارگری در سال ۸۰ در مقایسه با دو سه سال قبل از آن، به دلیل گسترش شرکت معلمان در این مبارزات بود که عموماً با اعتصاب و به ویژه اعتصاب سراسری و تعطیلی در روزهای کاری وارد صحنه مبارزه شده بودند. در رابطه با ورود کارگران و کارکنان بخش خدمات به مبارزات کارگری در سال ۸۰، این نکته قابل تأکید است که اگر چه از نظر کمی تعداد حرکت‌های این بخش بالا نبود ولی از لحاظ کیفی تأثیر بسیاری بر جنبش کارگری باقی گذاشتند. علاوه بر حرکت معلمان، حرکت پرستاران که به یک اعتصاب سراسری نیم ساعته دست زدند قابل توجه بود. حرکت این بخش‌ها، همان‌طور که در بررسی خواست‌های کارگری در سال ۸۰ اشاره شد، باعث شد که وزن خواست افزایش دست‌مزد در برابر خواست پرداخت دست‌مزد‌های معوقه و همچنین وزن اعتصاب و به ویژه اعتصاب سراسری در برابر اشکال دیگر مبارزات کارگری بالا برود.

فراوانی حرکت‌های کارگری در رشته‌های مختلف

در بررسی اوضاع جنبش کارگری توجه به فراوانی حرکت‌های کارگری در رشته‌های مختلف حایز اهمیت است. جدول فراوانی حرکت‌های کارگری در رشته‌های مختلف در سال ۸۰، نشان می‌دهد که کارگران صنایع نساجی همانند سال‌های گذشته با ۹۹ مورد حرکت در صدر مبارزات کارگری قرار داشتند، و علت

جدول شماره (۲)			
فراوانی اشکال عمده حرکت‌های اعتراضی کارگری در سال ۸۰ بر حسب تعداد و درصد			
شماره	شکل اعتراض	تعداد	درصد
۱	گردهم‌آیی و تجمع	۱۱۳	۳۵/۴
۲	در جلوی کارخانه، مراکز دولتی...	۴۵	۱۴/۱
۳	تجمع و تحصن در محیط کار	۴۴	۱۳/۸
۴	اعتصاب	۳۷	۱۱/۶
۵	بستن جاده و خیابان	۲۴	۷/۵
۶	راه‌پیمایی و تظاهرات	۱۵	۴/۷
۷	تجمع در جلوی مجلس	۲	۰/۶
۸	اعتصاب غذا	۳۹	۱۲/۲
	نامه و تومارنویسی		
	جمع	۳۱۹	۱۰۰

منبع: روزشمار حرکت‌های کارگری در سال ۱۳۸۰ (همین شماره)

آن نیز وجود بیشترین واحدهای ورشکسته‌ی تولیدی در این بخش بوده، و این کارگران در معرض بیشترین تهدید خطر بی‌کاری و اخراج قرار داشتند. سپس کارکنان بخش آموزش و پرورش و معلمان بودند که با ۳۹ مورد حرکت در رده دوم رده‌بندی فراوانی حرکت‌ها در رشته‌های مختلف قرار می‌گیرند، که نامی از آن‌ها در این رده‌بندی در سال‌های گذشته وجود نداشت.

فراوانی حرکت‌های کارگری در استان‌های مختلف

جدول فراوانی حرکت‌های کارگری در استان‌های مختلف در سال ۸۰، نشان می‌دهد که استان‌های تهران و کرج - که کانون‌های اصلی تمرکز و تجمع واحدهای تولیدی و صنعتی هستند و منطقه‌ی وسیعی از هشت‌گرد و نظرآباد تا جاده‌ی ساوه را در بر می‌گیرند - با ۷۶ مورد حرکت در صدر قرار دارند. در رده‌ی بعد، استان اصفهان - به علت تمرکز صنایع نساجی در این استان - به تنهایی با ۷۳ مورد حرکت کارگری قرار دارد، که ۵۵ مورد از این حرکت‌ها فقط در شهر اصفهان و ۱۴ مورد در شهرستان کاشان صورت گرفته است. بنابراین آمار وزارت صنایع، در حال حاضر بیش از ۴۷۸۵ واحد نساجی در ایران وجود دارد، که استان‌های اصفهان با ۱۱۶۴ واحد، آذربایجان با ۷۲۲ واحد، تهران با ۶۵۶ واحد و یزد با ۳۵۱ واحد دارای

بیشترین واحد نساجی هستند. صنایع نساجی با ۴۸۳ هزار کارگر، حدود یک سوم نیروهای شاغل در گروه‌های ده‌گانه‌ی صنعتی کشور را شامل می‌شود. از این نظر می‌توان گفت که صنایع نساجی بعد از صنعت نفت از مهم‌ترین صنایع کشور به شمار می‌رود.

جدول شماره (۳)			
فراوانی حرکت‌های کارگری در رشته‌های مختلف در سال ۸۰ بر حسب تعداد و درصد			
شماره رشته	تعداد	درصد	
۱ نساجی	۹۹	۳۳/۴	
۲ آموزش و پرورش	۳۹	۱۳/۲	
۳ کفش	۱۷	۵/۷	
۴ صنایع فلزی و اتومبیل‌سازی	۱۳	۴/۴	
۵ پوشاک	۱۲	۴/۱	
۶ بیمارستان‌ها و مراکز درمانی	۱۱	۳/۷	
۷ نفت، گاز و پتروشیمی	۱۰	۳/۴	
۸ معادن	۹	۳	
۹ فرش	۶	۲	
۱۰ حمل و نقل	۶	۲	
۱۱ سایر رشته‌ها	۷۴	۲۵	
جمع	۲۹۶	۱۰۰	

منبع: روزشمار حرکت‌های کارگری در سال ۱۳۸۰ (همین شماره)

نتایج مبارزات کارگری در سال ۸۰

نتایج ۲۵۷ مورد از مجموع ۳۰۶ حرکت کارگری ناروشن است. ۲۸ مورد به درگیری با مأموران انتظامی و پلیس ضد شورش و دست‌گیری و مجروح شدن کارگران منجر شده، که در مقایسه با سال‌های گذشته رقم بیش‌تری را نشان می‌دهد. در ۱۲ مورد وعده رسیدگی داده شده، و دست‌کم در ۴ مورد به تهدید و اخراج شماری از کارگران معترض انجامیده است. از این موارد تنها ۵ مورد به پیروزی نسبی کارگران منجر شده، و بخشی از خواست آنها تأمین شده است. در رابطه با موارد ناروشن نتایج حرکت‌های کارگری، می‌توان گفت که بسیاری از حرکت‌های کارگری، در سال ۸۰ شکست خورده و یا در دست‌یابی به خواست‌هایشان ناکام مانده‌اند. این حقیقت را می‌توان از تکرار بی در پی خواست‌های کارگران در اعتراض‌های مداوم آنان دریافت.

مهم‌ترین مسایل کارگری در سال ۸۰

با مروری بر مهم‌ترین شاخص‌های حرکت‌های کارگری، می‌توان به مهم‌ترین مسایل کارگری در سال ۸۰ اشاره کرد:

الف) سیاست دولت در جهت تغییر قانون کار اسلامی؛ که علی‌رغم بدتر شدن شرایط کار و زندگی کارگران، و در راستای پیش‌برد سیاست به اصطلاح تعدیل اقتصادی و خصوصی‌سازی‌ها به پیش برده شد. در پی تصویب قانون قراردادهای کار موقت و حذف کارگران کارگاه‌های کم‌تر از ۵ نفر از شمول قانون کار در دو سال گذشته، تصویب قانون حذف کارگران قالی بافی از شمول قانون کار و تأمین اجتماعی و همچنین تصویب قانون بازسازی صنایع نساجی در سال ۸۰، گام دیگری بود که دولت در جهت بی‌معنا کردن هر چه بیشتر قانون کار اسلامی برداشت. قانونی که در عمل، با به زیر سؤال رفتن امنیت شغلی کارگران و اخراج هزاران کارگر از کارخانه‌ها و همچنین به زیر سؤال رفتن اصل پرداخت دست‌مزد به کارگران صنایع (یعنی آن بخش از کارگرانی که این قانون شامل آن‌ها می‌شد) خود بی‌معنا شده بود.

ب) تغییر استراتژی‌های خانه کارگر؛ استراتژی جدید خانه کارگر به‌عنوان نهاد رهبری و هماهنگ کننده انجمن‌ها و شوراهای اسلامی در محیط‌های کار، که در دو سه سال اخیر آن را بی گرفته و در سال گذشته تلاش کردند تا به آن روشنائی بیشتری ببخشند، ارائه تصویری از خود به عنوان تشکل اتحادیه‌ای مستقل از دولت است. و البته، آن طور که عمل کرد آن‌ها در سال گذشته در برابر تلاش‌های دیگران (مثلاً کانون عالی انجمن‌های صنفی کارگری) در این زمینه نشان داد، نه به عنوان یکی از تشکل‌های اتحادیه‌ای در کنار دیگر تشکل‌های اتحادیه‌ای کارگری و واقعاً مستقل از دولت، بلکه به عنوان تنها تشکل اتحادیه‌ای و انحصاری موجود در این کشور. این استراتژی حاصل شرایطی است که خانه کارگر و همین‌طور انجمن‌ها و شوراهای اسلامی در آن از میان کارگران نه

تنها رانده بلکه منزوی و مورد نفرت واقع شده‌اند، و در درون دولتی که تاکنون نه تنها به‌عنوان تشکل ایدئولوژیک وابسته به آن، بلکه به عنوان اهرم مستقیم سرکوب آن به آن خدمت کرده‌اند و حالا دیگر نیازی به آن‌ها ندارد، و مانند استراتژی خانه کارگر با همه خوش رقصی‌های‌شان برای کارگران و دندان تیز کردن‌شان برای دولت، ولی

جدول شماره (۴)		
فراوانی حرکت‌های کارگری در استان‌های مختلف در سال ۸۰ بر حسب تعداد و درصد		
شماره استان	تعداد	درصد
۱ تهران و کرج	۷۶	۲۵/۱
۲ اصفهان	۷۳	۲۴/۱
۳ آذربایجان شرقی و غربی	۲۰	۶/۶
۴ خوزستان	۱۸	۵/۹
۵ مازندران	۱۶	۵/۳
۶ کرمان‌شاه	۱۳	۴/۳
۷ فارس	۱۱	۳/۶
۸ گیلان	۹	۳
۹ کرمان	۹	۳
۱۰ لرستان	۷	۲/۳
۱۱ همدان	۶	۱/۹
۱۲ ایلام	۶	۱/۹
۱۳ یزد	۵	۱/۷
۱۴ (سایر استان‌ها)	۳۴	۱۱/۲
جمع	۳۰۳	۱۰۰

منبع: روز شمار حرکت‌های کارگری در سال ۱۳۸۰ (همین شماره)

با انکار اتخاذ همین استراتژی برای دیگران، در واقع تلاشی بود برای تثبیت همان موقعیت انحصاری و امتیازاتی که تاکنون داشته‌اند ولی با دادن نام و شکل و شمایل تازه به آن. نامی که بتواند فشارها و حساسیت‌های بانک جهانی، صندوق بین‌المللی پول و هم‌چنین سازمان جهانی کار نسبت به آن‌ها و شوراهای اسلامی را خنثی کند و به آن‌ها بگوید که این تشکل می‌تواند به عنوان خدمت‌گذار دولتی که می‌خواهد سیاست‌های نئولیبرالی آن‌ها را به پیش ببرد عمل کند و هم می‌تواند تلاش کارگران برای ایجاد تشکل‌های اتحادیه‌ای واقعاً مستقل از دولت را، که می‌توانند مزاحمتی برای پیش‌برد همین سیاست‌های نئولیبرالی ایجاد کنند، مهار کرده و خنثی کنند.

ج) شرکت بخش‌های مختلف طبقه کارگر در جنبش کارگری در سال گذشته؛ حرکت پر اهمیتی بود که مبارزات کارگری سال ۸۰ را از سال‌های قبل از آن متمایز می‌کند. شرکت معلمان و پرستاران در این مبارزات، همان‌طور که اشاره شد، هم از نظر کمی و هم از نظر کیفی، جنبش کارگری ما

جدول شماره (۵)	
نتایج حرکت‌های کارگری در سال ۸۰	
نتیجه	تعداد
ناروشن	۲۵۷
درگیری با مأموران انتظامی و ضد شورش و دست‌گیری کارگران	۲۸
وعده‌ی رسیدگی	۱۲
پیروزی کارگران	۵
تهدید و اخراج کارگران	۴
جمع	۳۰۶

منبع: روز شمار حرکت‌های کارگری در سال ۱۳۸۰ (همین شماره)

را یک گام به پیش برد. دست زدن به مبارزه برای افزایش دست‌مزد‌ها متناسب با تورم، طرح خواست ایجاد تشکل مستقل از جانب آن‌ها، اقدام به اعتصاب‌های سراسری و حمایتی، خواست‌ها و اقدام‌هایی بود که در سال‌های قبل از آن به صراحت مطرح و انجام نشده بود. خواست‌ها و اقدام‌هایی که ویژگی مهم

حرکت‌های کارگری در سال ۸۰ بشمار می‌رود.

د) تقویت هم‌بستگی کارگری؛ از ویژگی دیگر حرکت‌های کارگری در سال ۸۰، گسترش اقدام‌های حمایتی از مبارزات سایر کارگران در مقایسه با سال‌های قبل بود. به‌طور نمونه، می‌توان از حرکت‌های حمایتی کارگران کارخانه‌های مختلف از مبارزات کارگران نساجی بارش در اصفهان نام برد که در سطحی گسترده بازتاب یافت.

ه) مراسم اول ماه مه سال ۸۰؛ که برای اولین بار با تلاش برای برگزاری مراسم مستقل از جانب کارگران، تحریم مراسم دولتی و تلاش برای بر هم زدن این مراسم به پیش رفت. شرکت کارگران در مراسم دولتی اول ماه مه بسیار محدود بود و در اصفهان کارگران تلاش کردند تا مراسم دولتی را به‌هم بزنند، و در برخی از شهرهای کردستان هم جشن اول ماه مه به طور مستقل برگزار گردید.

به عنوان نتیجه می‌توان گفت که جنبش کارگری ما علی‌رغم گام‌های بزرگی که در سال ۸۰، با شرکت بخش‌های مختلف کارگران و مزد و حقوق بگیران در مبارزات کارگری، اقدام به اعتصاب‌های سراسری و همین‌طور حرکت‌های حمایتی و طرح خواست ایجاد تشکل مستقل به جلو برداشت، ولی هنوز توانسته خود را در سطح سراسری و به عنوان یک طبقه متحد و متشکل کند. ناگفته پیداست که شرایط بحران و به ویژه بحرانی که با ورشکستگی و درهم ریختگی ساختار اقتصاد و رکود همه جانبه تولید هم‌راه است، شرایطی است که به زیان سازمان‌دهی کارگری عمل می‌کند. به ویژه آن که شرایط مادی این طبقه و به ویژه بخش پیش‌رو و حدوداً متشکل آن، یعنی کارگران صنایع بزرگ در حال فروریختن است و چشم اندازی برای نجات صنعت و اقتصاد کشور وجود ندارد. یعنی شرایطی که حتی کارگران سازمان یافته و اتحادیه‌های کارگری آن‌ها را نیز، همان‌طور که حتی در کشورهای پیش‌رفته صنعتی نیز شاهد هستیم، در هم می‌ریزد. این شرایط، موانع ساختاری را که در برابر سازمان‌یابی سراسری کارگران ایران وجود دارد، یعنی اشتغال بخش اعظم کارگران در کارگاه‌های کوچک و ناچیز بودن بخش صنایع بزرگ در برابر کارگاه‌های کوچکی که حدود ۹۰ درصد کارگاه‌های کشور را شامل می‌شوند و وجود بی‌کارانی که تعدادشان حتی از شاغلان بیش‌تر است، تشدید می‌کند.

اما همین شرایط به نارضایتی کارگران از وضعیت تحمل‌ناپذیری که حق کار و زندگی را از آنان سلب کرده دامن می‌زند و هم‌بستگی میان آن‌ها را برای مبارزه تقویت می‌کند. مبارزه‌ای که در حال حاضر با مبارزه برای نه فقط تأمین اصل پرداخت دست‌مزدها و اشتغال، بلکه برای تأمین حق زندگی و شهروندی گره خورده است، حتی که بدون تحولات اساسی در سیاست و اقتصاد کشور تأمین نمی‌شود.

منابع:

- ۱- روزنامه آزاد، ۱۵/۱۲/۸۰.
- ۲- روزنامه ایران، ۲۸/۱۰/۸۰.
- ۳- روزنامه قفس، ۸/۱۲/۸۰.
- ۴- روزنامه حیات نو، ۴/۴/۸۰.
- ۵- روزنامه همبستگی، ۵/۱۰/۸۰.
- ۶- روزنامه جام جم، ۲۰/۱۱/۸۰.
- ۷- روزنامه بینان، ۲۷/۱۱/۸۰، ۲۷/۱۲/۸۰.
- ۸- روزنامه آفتاب، ۳۰/۷/۸۰، ۱۲/۸۰.
- ۹- روزنامه آفرینش، ۱۳/۹/۸۰، ۲۳/۱۰/۸۰.
- ۱۰- روزنامه انتخاب، ۱۸/۴/۸۰، ۲۰/۱۲/۸۰.
- ۱۱- روزنامه جوان، ۲۲/۴/۸۰، ۲۰/۹/۸۰.
- ۱۲- روزنامه نوروز، ۹/۳/۸۰، ۲۳/۴/۸۰.
- ۱۳- روزنامه ایران، ۱۷/۴/۸۰، ۱۱/۹/۸۰.
- ۱۴- روزنامه صدای عدالت، ۲۷/۳/۸۰، ۲۳/۴/۸۰، ۲۹/۴/۸۰، ۲۹/۱۰/۸۰.
- ۱۵- روزنامه توسعه، ۲۱/۳/۸۰، ۱۶/۹/۸۰، ۱۰/۱۰/۸۰، ۱۱/۱۱/۸۰.
- ۱۶- روزنامه سیاست روز، ۳/۳/۸۰، ۲۴/۷/۸۰، ۲۰/۱۰/۸۰.
- ۱۷- روزنامه هفتشهری، ۷/۳/۸۰، ۱۹/۴/۸۰، ۲۵/۴/۸۰، ۲۷/۷/۸۰.
- ۱۸- روزنامه رسالت، ۲۳/۳/۸۰، ۱۲/۴/۸۰، ۱۳/۴/۸۰، ۲۶/۶/۸۰، ۲۰/۱۰/۸۰.
- ۱۹- روزنامه جمهوری اسلامی، ۴/۴/۸۰، ۲۶/۴/۸۰، ۲۵/۴/۸۰، ۲۹/۷/۸۰.
- ۲۰- روزنامه کیهان، ۱/۱۲/۸۰، ۲/۱۲/۸۰، ۳۱/۳/۸۰، ۹/۴/۸۰، ۱۲/۴/۸۰، ۱۴/۴/۸۰، ۱۴/۶/۸۰.
- ۲۱- روزنامه مهر، ۴/۹/۸۰، ۱۲/۹/۸۰، ۲۴/۹/۸۰، ۲۰/۱۰/۸۰، ۲۳/۱۰/۸۰، ۲۴/۱۰/۸۰.
- ۲۲- روزنامه تهران تایمز، ۲۱/۱/۸۰، ۲۲/۱/۸۰، ۲۳/۲/۸۰، ۲۹/۳/۸۰، ۱۱/۴/۸۰، ۲۳/۴/۸۰.
- ۲۳- روزنامه ایران دلی، ۲۱/۱/۸۰، ۲۵/۲/۸۰، ۱۶/۲/۸۰، ۱۶/۴/۸۰، ۱۸/۴/۸۰، ۲۷/۸/۸۰.
- ۲۴- خبرگزاری فرانسه، ۱۷/۴/۸۰، ۱۴/۷/۸۰.
- ۲۵- خبرگزاری ایران، ۱۹/۱/۸۰، ۱۹/۴/۸۰، ۲۵/۴/۸۰، ۲۷/۴/۸۰، ۲۵/۵/۸۰.
- ۲۶- خبرگزاری ایسنا، ۴/۴/۸۰، ۱۱/۲/۸۰، ۲۵/۲/۸۰، ۲۷/۲/۸۰، ۲۹/۳/۸۰، ۲۸/۳/۸۰، ۲۸/۴/۸۰، ۲۹/۴/۸۰.
- ۲۷- روزنامه ایران، ۲۹/۷/۸۰، ۱۰/۱۷/۸۰، ۲۵/۱۰/۸۰، ۲۴/۱۰/۸۰، ۲۵/۱۰/۸۰.

ما از آن نارضایانی نیستیم که حتی پیش از ظهور فرمان جدید سانسور دولت فریاد برآوریم: «من از یونانیان مبدع حتی هنگامی که هدیه می‌آورند»^(۱). بعکس از آنجا که دستور عمل جدید بازبینی قوانین قبلاً منتشر شده را، حتی اگر معلوم گردد که [این بازبینی] موافق با نظرات دولت نیست، مجاز می‌شود ما هم همین کار را بی‌درنگ آغاز می‌کنیم. سانسور عبارت از انتقاد رسمی ز سوی مقامات دولتی است؛ معیارهای آن معیارهائی انتقادی است و بنابر این به هیچ رو نباید از انتقاد، انتقادی